UDK 338.45:332.1

Axmadjonov T.A.

Bakalavr talabasi (2-bosqich)

Andijon davlat universiteti

O‘zbekiston, Andijon shahri

Abdulxaqova M.A.

Bakalavr talabasi (2-bosqich)

Andijon davlat universiteti

O‘zbekiston, Andijon shahri

ASAKA AVTOMOBILSOZLIK MAJMUASINING HUDUD IQTISODIYOTIGA TA’SIRI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA)

Annotatsiya: *Avtomobilsozlik Andijon viloyati sanoatining asosiy tarmog‘i bo‘lib, uning ko‘rsatkichlaridagi o‘zgarishlar hudud iqtisodiyotiga bevosita ta’sir qiladi. Maqolaning maqsadi Asaka avtomobilsozlik majmuasining («UzAuto Motors» AJ) hudud iqtisodiyotiga ta’sirini bandlik, kooperatsiya, byudjet va eksport yo‘nalishlarida baholashdir. Tadqiqotda Milliy statistika qo‘mitasi, Andijon viloyati Statistika boshqarmasi va «O‘zavtosanoat» AJ ma’lumotlari statistik va qiyosiy tahlil usullari bilan o‘rganildi. 2025-yilda Asaka tumani viloyat sanoat mahsulotining 39,5 foizini bergan va tumanda o‘rtacha oylik ish haqi viloyat ko‘rsatkichidan 1,4 baravar yuqori bo‘lgan, biroq Andijon viloyatida ishlab chiqarilgan avtomobillar soni 2024–2025-yillarda 7,8 foizga kamaygan. Maqolada tarmoq muammolari (mahalliylashtirish darajasining pastligi, model tarkibining torligi, raqobatning kuchayishi) ko‘rsatilib, ularni hal etish bo‘yicha takliflar beriladi.*

Kalit so‘zlar: avtomobilsozlik, hudud iqtisodiyoti, bandlik, mahalliylashtirish, eksport, Asaka tumani, UzAuto Motors.

Ахмаджонов Т.А.

Студент (бакалавриат, 2-й курс)

Андижанский государственный университет

Узбекистан, г. Андижан

Абдулхакова М.А.

Студентка (бакалавриат, 2-й курс)

Андижанский государственный университет

Узбекистан, г. Андижан

ВЛИЯНИЕ АСАКИНСКОГО АВТОМОБИЛЕСТРОИТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА НА ЭКОНОМИКУ РЕГИОНА (НА ПРИМЕРЕ АНДИЖАНСКОЙ ОБЛАСТИ)

Аннотация: *Автомобилестроение является одной из основных отраслей промышленности Андижанской области, и изменения его показателей непосредственно влияют на экономику региона. Цель статьи — оценить влияние Асакинского автомобилестроительного комплекса (АО «UzAuto Motors») на экономику региона по таким направлениям, как занятость, кооперация, бюджет и экспорт. В исследовании с использованием методов статистического и сравнительного анализа изучены данные Национального комитета по статистике, Управления статистики Андижанской области и АО «Узавтосаноат». В 2025 году на Асакинский*

район приходилось 39,5% промышленной продукции области, а среднемесячная заработная плата в районе была в 1,4 раза выше областного показателя. Вместе с тем количество автомобилей, произведённых в Андижанской области, в 2024–2025 годах сократилось на 7,8%. В статье рассматриваются основные проблемы отрасли (низкий уровень локализации, узкий модельный ряд, усиление конкуренции), а также предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: *автомобилестроение, экономика региона, занятость, локализация, экспорт, Асакинский район, UzAuto Motors.*

Akhmadjonov T.A.

Undergraduate Student (2nd Year)

Andijan State University

Andijan, Uzbekistan

Abdulkhakova M.A.

Undergraduate Student (2nd Year)

Andijan State University

Andijan, Uzbekistan

THE IMPACT OF THE ASAKA AUTOMOTIVE COMPLEX ON THE REGIONAL ECONOMY (A CASE STUDY OF ANDIJAN REGION)

Abstract: The automotive industry is the main branch of industry in Andijan region, and changes in its indicators directly affect the regional economy. The aim of the article is to assess the impact of the Asaka automotive complex (UzAuto Motors JSC) on the regional economy in terms of employment, industrial cooperation, the budget and exports. The study applies statistical and

comparative analysis to data from the National Statistics Committee, the Andijan Regional Statistics Department and Uzavtosanoat JSC. In 2025 the Asaka district accounted for 39.5% of the region's industrial output and its average monthly wage was 1.4 times higher than the regional average, yet car production in Andijan region fell by 7.8% in 2024–2025. The article identifies the main problems of the industry (a low level of localization, a narrow model range and growing competition) and proposes measures to address them.

Keywords: automotive industry, regional economy, employment, localization, export, Asaka district, UzAuto Motors.

Kirish

Avtomobilsozlik O‘zbekiston sanoatining yirik tarmoqlaridan biri bo‘lib, uning muhim markazlaridan biri Andijon viloyatining Asaka tumanida joylashgan «UzAuto Motors» AJ hisoblanadi. Zavod 1996-yildan buyon ishlab, nafaqat tuman va viloyat, balki butun Farg‘ona vodiysi iqtisodiyoti bilan chambarchas bog‘langan.

2026-yil 1-yanvar holatiga Andijon viloyatida 3,5 milliondan ortiq aholi istiqomat qilgan [1]. Viloyat sanoatida Asaka tumani alohida o‘rin tutadi: O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-apreldagi 204-son qarorining 1-ilovasida Asaka tumani sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 2022-yildagi 18,8 trln so‘mdan 2026-yilga kelib 33,3 trln so‘mga yetkazish maqsadli ko‘rsatkichi belgilangan [2]. Bu ko‘rsatkichlar tumanning Andijon viloyati sanoat ishlab chiqarishidagi muhim o‘rnini ko‘rsatadi.

2025-yilda viloyatda 107 885,0 mlrd so‘mlik sanoat mahsuloti ishlab chiqarilgan bo‘lib, bu respublika bo‘yicha jami hajmning (1 101 130,8 mlrd so‘m) taxminan 9,8 foizidir [3]. Shundan 42 590,6 mlrd so‘mi, ya’ni 39,5 foizi Asaka tumaniga to‘g‘ri keladi. Bu ulush yil davomida o‘zgarib turgan: 2025-yil yanvar

oyida 49,5 foiz, yanvar–aprelda 43,7 foiz bo‘lgan, yil yakunida esa 39,5 foizga tushgan [3].

Mavzuning dolzarbligi shundaki, avtomobilsozlik hududning asosiy sanoat tarmog‘i bo‘lib, uning ko‘rsatkichlaridagi o‘zgarishlar viloyat iqtisodiyotiga bevosita ta’sir qiladi. Maqolaning maqsadi — Asaka avtomobilsozlik majmuasining Andijon viloyati iqtisodiyotiga ta’sirini bandlik, kooperatsiya, byudjet va eksport yo‘nalishlarida baholash hamda tarmoq oldidagi muammolarni aniqlashdir. Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat. Birinchidan, 2025-yilda Asaka (Andijon) zavodi ishlab chiqarishi 2024-yilga nisbatan 7,8 foizga qisqargani va uning «UzAuto Motors» AJ umumiy ishlab chiqarishidagi ulushi 62,2 foizni tashkil etgani aniqlandi; qolgan 37,8 foiz (148 564 dona) boshqa hududlarga, birinchi navbatda Xorazm filialiga to‘g‘ri kelishi mumkin. Ikkinchidan, Asaka tumanida ish haqining viloyat o‘rtachasidan ustunligi 2024-yildagi taxminan 1,63 baravardan 2025-yilda 1,41 baravargacha qisqargani ko‘rsatildi. Uchinchidan, kompaniya ichki bozor ulushining pasayishi (87,9 foizdan 83,2 foizgacha) hududiy iqtisodiyot nuqtai nazaridan baholandi. Bu natijalar rasmiy statistika asosida muallif tomonidan hisoblangan.

Tadqiqot metodlari va ma’lumotlar manbalari

Tadqiqotda Milliy statistika qo‘mitasi va Andijon viloyati Statistika boshqarmasining press-relizlari, «O‘zavtosanoat» AJ va «UzAuto Motors» AJ ma’lumotlari, Prezident axborot xizmati xabarlari hamda mavzuga oid ilmiy maqolalar ishlatildi. Statistik tahlil, dinamik qatorlarni solishtirish, ulush va o‘sish sur’atlarini hisoblash hamda qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi.

Ma’lumotlarni solishtirishda uchta ehtiyot chorasiga amal qilindi. Birinchidan, turli davrlarga tegishli ko‘rsatkichlar (masalan, yanvar–aprel va butun yil) bir-biri bilan aralashtirilmadi. Ikkinchidan, «UzAuto Motors» AJ tarkibida Asaka zavodi bilan birga Xorazm viloyatidagi filial ham mavjud [4], shu sababli kompaniyaning umumiy ishlab chiqarishi bilan Andijon viloyati

statistikasidagi ko‘rsatkich bir-biriga teng emas. Uchinchidan, 2025-yil ish haqi ko‘rsatkichlari dastlabki ma’lumotlar bo‘lib, keyinchalik aniqlashtirilishi mumkin [11].

Natijalar va muhokama

Zavodning tashkil topishi va rivojlanishi

Asaka avtomobil zavodini qurish bo‘yicha dastlabki kelishuv Janubiy Koreyaning «Daewoo» korporatsiyasi bilan tuzilgan. 1992-yil iyulida O‘zbekiston va Janubiy Koreya o‘rtasida Asakada avtomobil zavodi qurish bo‘yicha o‘zaro anglashuv memorandumi imzolandi, shu yilning 29-avgustida esa «O‘zavtosanoat» hamda «Daewoo» o‘rtasida «O‘z-DeuAvto» (Uz-Daewoo Avto) qo‘shma korxonasini tashkil etish to‘g‘risidagi ta’sis shartnomasi tuzildi. Zavod qurilishi 1994-yilda boshlanib, 1996-yil 19-iyulda zavod rasman ishga tushirildi; dastlab «Tico», «Damas» va «Nexia» rusumlari ishlab chiqarildi [5, 6]. 2008-yilda «General Motors» bilan yangi qo‘shma korxona — «GM Uzbekistan» tashkil etildi. 2019-yilda korxona «UzAuto Motors» AJ deb qayta nomlandi [6].

1996-yilda Asaka avtomobil zavodi yiliga 200 ming dona avtomobil ishlab chiqarish loyihaviy quvvati bilan ishga tushirilgan. Keyingi modernizatsiya va ishlab chiqarishni kengaytirish jarayonida zavodning yillik ishlab chiqarish quvvati 250 ming donaga yetkazilgan. Biroq ushbu quvvatga erishilgan aniq yilni tasdiqlovchi ishonchli birlamchi manba aniqlanmadi.

Ishlab chiqarish hajmi va bozordagi o‘rni

2023-yilda O‘zbekiston yengil avtomobillar bozorining umumiy hajmi 456 347 donani tashkil etdi. Shundan 369 999 dona avtomobil, qiymati 4,852 mlrd AQSH dollariga teng bo‘lgan mahsulot UzAuto Motors AJ hissasiga to‘g‘ri keldi. Kompaniyaning mamlakat avtomobil bozoridagi ulushi 81,1 foizni tashkil etdi [7]. 2025-yilda O‘zbekiston avtomobil bozorida yangi avtomobillar savdosi 427 097 donani tashkil etdi. Shundan 355 379 donasi Chevrolet avtomobillari

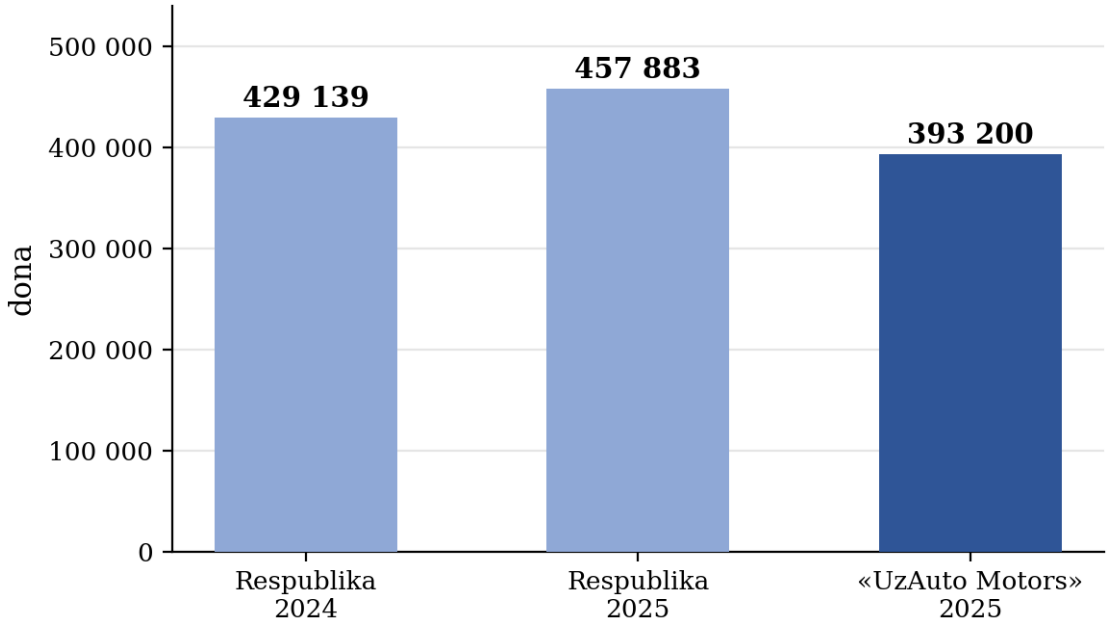
hissasiga to‘g‘ri kelib, UzAuto Motors guruhining bozor ulushi 83,2 foizni tashkil etdi. 2025-yilda UzAuto Motors AJning o‘z savdosi 209 163 dona, Xorazm Auto savdosi esa 146 216 dona bo‘lgan [8].

1-jadvalda «UzAuto Motors» AJ ishlab chiqarishi va uning respublika bo‘yicha jami ishlab chiqarishdagi ulushi keltirilgan. 2025-yilda kompaniya 393,2 ming dona avtomobil ishlab chiqargan, bu respublikadagi 457 883 dona ishlab chiqarishning 85,9 foizini tashkil etadi. Respublika ishlab chiqarishi 2024-yildagi 429 139 donadan 6,7 foizga o‘sgan. 2024-yil uchun kompaniyaning butun yillik hajmi bo‘yicha rasmiy ma’lumot topilmagani sababli jadvalda u keltirilmadi.

1-jadval. «UzAuto Motors» AJ yengil avtomobil ishlab chiqarishi va respublikadagi ulushi

Yil	«UzAuto Motors» (jami), dona	Yillik o‘sish, %	Respublika, dona	«UzAuto Motors» ulushi, %
2024	–	–	429 139	–
2025	393 200	–	457 883	85,9

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining 2025-yil yakunlari bo‘yicha ma’lumotlari [10]; «O‘zavtosanoat» AJ ma’lumotlari [17]; ulush muallif hisob-kitobi.

1-rasm. Respublika va «UzAuto Motors» AJ yengil avtomobil ishlab chiqarishi, 2024–2025-yillar, dona

2025-yil uchun mamlakat bo‘yicha 450 ming dona avtomobil ishlab chiqarish va eksportni 700 mln dollarga yetkazish rejalashtirilgan edi [9]. Haqiqatda respublikada 457 883 dona avtomobil ishlab chiqarildi [10], ya’ni reja 1,8 foizga oshirib bajarildi; shundan 393,2 ming donasi «UzAuto Motors» AJ hissasiga to‘g‘ri keldi [17].

Respublika ishlab chiqarishining o‘sishiga qaramay, Asaka zavodi ko‘rsatkichlarida o‘sish kuzatilmagan. 2-jadvalda «UzAuto Motors» AJ jami ishlab chiqarishi Andijon viloyati statistikasi bilan solishtirilgan.

2-jadval. «UzAuto Motors» AJ jami ishlab chiqarishi va Andijon viloyati (Asaka zavodi) statistikasi

Yil	«UzAuto Motors» (jami), dona	Andijon viloyati, dona	Andijon, o‘zgarish, %	Farq (hisoblangan), dona	Andijon ulushi, %
2024	–	265 303	–	–	–
2025	393 200	244 636	−7,8	148 564	62,2

Manba: Andijon viloyati Statistika boshqarmasining 2024–2025-yillardagi sanoat ishlab chiqarishi bo‘yicha press-relizlari va 2025-yil yakuniy statistik axborotnomasi [3].

Jadvaldan ko‘rinadiki, Andijon viloyatida ishlab chiqarilgan avtomobillar soni 2024–2025-yillarda 265 303 donadan 244 636 donagacha, ya’ni 7,8 foizga qisqargan. 2025-yilda Asaka zavodining kompaniya umumiy ishlab chiqarishidagi ulushi 62,2 foizni tashkil etgan. Farq (148 564 dona) asosan Xorazm filialining hissasiga to‘g‘ri kelishi mumkin: Xorazm viloyatida 2025-yil yanvar–noyabr oylarida 85 384 dona «Damas» va 46 892 dona maxsus yengil avtomobil ishlab chiqarilgan [18]. \1 filial bo‘yicha yillik rasmiy ma’lumotlar bilan tasdiqlanishi lozim.

O‘zbekiston avtomobilsozlik sanoatini rivojlantirish bo‘yicha uzoq muddatli rejalar «O‘zbekiston — 2030» strategiyasida belgilangan. Strategiyaning 182-maqsadiga muvofiq, mamlakatda yengil avtomobillar ishlab chiqarish hajmini 2026-yilda 500 ming, 2027-yilda 560 ming, 2028-yilda 650 ming, 2029-yilda 800 ming va 2030-yilga kelib 1 million donaga yetkazish ko‘zda tutilgan. Ushbu hajmning 2030-yilga borib 200 ming donasini elektromobillar tashkil etishi rejalashtirilgan. Mazkur vazifalar avtomobilsozlik tarmog‘ini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va mamlakatda sanoat kooperatsiyasini rivojlantirishga qaratilgan.

Majmuaning hudud iqtisodiyotiga ta’siri

Ish haqi va daromadlar

Hudud	O‘rtacha oylik ish haqi, ming so‘m	O‘sish sur’ati (2024-yilga nisbatan), %
Andijon viloyati	**5 238,6**	**113,4**
Andijon shahri	6 717,4	112,0

Xonobod shahri	5 049,3	111,1
Oltinko‘l tumani	4 124,3	120,6
Andijon tumani	3 999,5	122,7
Baliqchi tumani	3 243,4	123,6
Bo‘ston tumani	3 439,4	121,9
Buloqboshi tumani	3 634,9	125,8
Jalaquduq tumani	3 822,5	124,7
Izboskan tumani	4 695,4	110,1
Ulug‘nor tumani	3 482,2	121,8
Qo‘rg‘ontepa tumani	4 160,0	120,9
Asaka tumani	**7 404,3**	**98,2**
Marhamat tumani	3 823,3	121,3
Shahrixon tumani	4 096,0	121,9
Paxtaobod tumani	4 302,2	123,3
Xo‘jaobod tumani	3 616,6	125,5

Majmuaning hududga ta’siri eng avval ish haqi va bandlik orqali seziladi. 3-jadvalda Andijon viloyati shahar va tumanlarida 2025-yil yanvar–dekabrdagi o‘rtacha oylik nominal ish haqi keltirilgan.

3-jadval. Andijon viloyati shahar va tumanlarida o‘rtacha oylik nominal hisoblangan ish haqi (2025-yil yanvar–dekabr, dastlabki ma’lumotlar)

Manba: Andijon viloyati Statistika boshqarmasining «Andijon viloyatining nominal hisoblangan o‘rtacha oylik ish haqi, 2025-yil yanvar–dekabr» press-relizi [11].

Asaka tumanida o‘rtacha oylik ish haqi 7 404,3 ming so‘m bo‘lib, viloyat o‘rtachasidan (5 238,6 ming so‘m) 1,4 baravar, Andijon shahridan (6 717,4 ming so‘m) 10,2 foiz, eng past ko‘rsatkich qayd etilgan Baliqchi tumanidan (3 243,4 ming so‘m) esa 2,3 baravar yuqori. Ayni paytda Asaka ish haqining o‘sish sur’ati o‘tgan yilga nisbatan kamaygan (98,2 foiz) yagona hudud bo‘lib, boshqa hududlarda bu ko‘rsatkich 110,1–125,8 foiz oralig‘ida bo‘lgan. O‘sish sur’atlari asosida 2024-yil ko‘rsatkichlari tiklansa, Asaka ish haqining viloyat o‘rtachasiga

nisbati taxminan 1,63 baravardan 1,41 baravargacha pasaygan. Rasmiy manbada buning sabablari izohlanmagan. Mumkin bo‘lgan omillardan biri sifatida «UzAuto Motors» AJning 2025-yil birinchi yarim yilligida moliyaviy ko‘rsatkichlari pasaygani taxmin qilinishi mumkin, biroq bu faraz korxona darajasidagi ish haqi fondi ma’lumotlari bilan tekshirilishi lozim.

Iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha (4-jadval) viloyat sanoatida o‘rtacha ish haqi 7 018,9 ming so‘m bo‘lib, viloyat o‘rtachasidan 34 foiz yuqori; undan yuqori ko‘rsatkichlar faqat axborot va aloqa (8 715,7 ming so‘m) hamda moliya sohasida (15 407,8 ming so‘m) qayd etilgan. Asaka tumanidagi o‘rtacha ish haqi (7 404,3 ming so‘m) esa viloyat sanoatidagi o‘rtachadan ham 5,5 foiz yuqori. Bu tumandagi yuqori ish haqi darajasi sanoat, birinchi navbatda avtomobilsozlik bilan bog‘liqligidan dalolat beradi.

4-jadval. Andijon viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha o‘rtacha oylik nominal ish haqi (2025-yil)

Iqtisodiy faoliyat turi	Ming so‘m	O‘sish sur’ati, %
Sanoat	7 018,9	106,0
Qurilish	3 905,0	100,1
Savdo	4 457,1	109,6
Tashish va saqlash	6 548,1	128,6
Yashash va ovqatlanish	2 577,6	118,5
Axborot va aloqa	8 715,7	96,6
Bank, sug‘urta, lizing, kredit va vositachilik faoliyati	15 407,8	107,6
Ta’lim	4 187,9	119,2
Sog‘liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko‘rsatish	3 919,7	110,8
San’at, ko‘ngil ochish va dam olish	4 035,3	123,8
O‘rtacha	**5 238,6**	**113,4**

Manba: Andijon viloyati Statistika boshqarmasining 2025-yil yanvar–dekabr davri bo‘yicha o‘rtacha oylik nominal ish haqi press-relizi [11].

Bandlik

Asaka avtomobil zavodining hudud iqtisodiyotiga ta’sirini baholashda bandlik ko‘rsatkichlari muhim ahamiyatga ega. 1996-yilda zavod faoliyati boshlanganda korxonada 2 500 nafar xodim mehnat qilgan bo‘lsa, 2025-yilga kelib UzAuto Motors AJdagi xodimlar soni 15 148 nafarga yetgan. Taqqoslash natijasida 29 yil davomida korxonadagi bevosita bandlik 12 648 nafarga oshgani, ya’ni dastlabki ko‘rsatkichga nisbatan 6 baravardan ortiq o‘sgani kuzatiladi. Bu holat avtomobilsozlik ishlab chiqarishining kengayishi va hududda sanoat bandligining ortib borishini ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, avtomobilsozlik korxonasi faoliyati faqat zavod xodimlari bilan cheklanmaydi. Ehtiyot qismlar va butlovchi detallar yetkazib beruvchi korxonalar ham qo‘shimcha ish o‘rinlarini yaratadi. 2019-yilda kompaniya rahbari tomonidan yetkazib beruvchi korxonalar bilan birgalikda tarmoqda 60 mingdan ortiq kishi bandligi ma’lum qilingan. Biroq bu raqam 2025-yilga tegishli emas. Shu sababli uni tarixiy ko‘rsatkich sifatida baholash lozim.

Bu ma’lumotlarga ko‘ra, har bir bevosita ish o‘rniga hamkor korxonalarda o‘rtacha 3 ga yaqin qo‘shimcha ish o‘rni to‘g‘ri keladi (muallif hisob-kitobi). Barqaror ish haqi, ijtimoiy kafolat va kasbiy o‘sish imkoniyati hududdagi oilalar daromadiga ta’sir qiladi, mahalliy bozordagi iste’molni, uy-joy qurilishini va xizmat ko‘rsatish sohasini rag‘batlantiradi. Viloyat bo‘yicha 2025-yilda 383 ming kishining bandligi ta’minlangan, 2026-yilda esa 489,5 ming kishini ish bilan ta’minlash rejalashtirilgan; Asaka tumanini ishsizlik va kambag‘allikdan xoli hududga aylantirish vazifasi qo‘yilgan [1].

Kooperatsiya va mahalliylashtirish

Asaka avtomobil zavodining hudud iqtisodiyotiga ta’sirini belgilovchi muhim omillardan biri mahalliy yetkazib beruvchi korxonalar bilan shakllangan

ishlab chiqarish kooperatsiyasidir. 1996-yilda zavod faoliyati boshlanganda avtomobil ehtiyot qismlarini yetkazib beruvchi atigi 4 ta korxona mavjud bo‘lgan. 2019-yilga kelib esa bevosita yetkazib beruvchilar soni 175 taga, kichik sub-yetkazib beruvchi korxonalar bilan birgalikda taxminan 200 taga yetgan. Bu jarayon Asaka avtomobilsozlik majmuasi atrofida sanoat kooperatsiyasi va mahalliy ishlab chiqarish aloqalari kengayganini ko‘rsatadi.

Asosiy yetkazib beruvchilar qatorida Uz Avto Component, Uz Hanwu, Uz Dong Won Ko, Uz Dong Zhu Paint, Uz SeMyung, Uz Coram, Uz Dong Young, Uz Tong Hong Ko, Avto Rubber, UzAvto Climate Control, Uz Chasis va AvtoOyna korxonalari bor; ular shassi, oyna, bo‘yoq, plastmassa va boshqa detallarni ishlab chiqaradi [4]. 2024-yilning 10 oyida 338 ming dona avtomobil ishlab chiqarilib, 1 400 turdagi butlovchi qism mahalliylashtirilgani haqida rasmiy axborot berilgan [12]. Mahalliylashtirish dasturi Asaka avtomobilsozlik majmuasining hudud iqtisodiyotiga ta’sirini kuchaytiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. «O‘zavtosanoat» AJning 2025-yilgi biznes-rejasida mahalliylashtirish dasturi bo‘yicha 8,8272 trln so‘mlik mahsulot ishlab chiqarish rejalashtirilgan [9]. Mahalliylashtirishning rivojlanishi import o‘rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish, mahalliy korxonalar bilan sanoat kooperatsiyasini kengaytirish hamda hududda qo‘shimcha ish o‘rinlarini shakllantirishga xizmat qiladi [13, 14].

Byudjet va eksport

Yirik ishlab chiqarish korxonasi hududiy byudjetga bir necha yo‘l bilan soliq to‘laydi: korxonaning o‘z solig‘i, xodimlarning daromad solig‘i va yetkazib beruvchilar to‘laydigan soliqlar orqali. Biroq tahlil qilingan statistik manbalarda Asaka tumani byudjetiga tushumlar alohida ko‘rsatilmagan, shu sababli byudjet ta’sirini miqdoriy baholash keyingi tadqiqotlar uchun vazifa bo‘lib qoladi.

Eksport yo‘nalishida 2024-yilning 10 oyida tarmoq eksporti 455 mln dollarni tashkil etgan, 2025-yil uchun esa 700 mln dollarlik reja belgilangan [12]. Ushbu

raqamlar tarmoq eksportining maqsadli ko‘rsatkichlarini ifodalaydi; ularni 2025-yil yakunidagi amaldagi eksport hajmi sifatida talqin qilish mumkin emas. Andijon viloyatining umumiy eksport hajmi esa 2025-yil yakunlariga ko‘ra 1,3421 mlrd AQSH dollarini tashkil etgan [3]. Bu ma’lumotlar avtomobilsozlik majmuasi joylashgan Andijon viloyatining tashqi iqtisodiy aloqalari va eksport salohiyatini baholashda muhim ahamiyatga ega.

Tarmoq oldidagi muammolar

Tarmoqning hozirgi holati va mahalliylashtirishdagi muammolari ilmiy adabiyotda ham tahlil qilingan [6, 13, 14]. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, tarmoq oldida to‘rtta asosiy muammo bor.

Birinchidan, avtomobilsozlik sanoatida mahalliylashtirish darajasini yanada oshirish zarur. 2025-yil 15-sentabrda UzAuto Motors ijrochi direktori Odiljon Bastamqulov bergan ma’lumotga ko‘ra, Chevrolet Onix va Tracker modellarida butlovchi qismlarning 58 foizi mahalliylashtirilgan, qolgan qismi esa import hisobiga ta’minlangan. Bu mazkur ikki model bo‘yicha import ulushi taxminan 42 foiz ekanini anglatadi. Shu bilan birga, kompaniya mahalliylashtirish darajasini kelgusi uch yil ichida 80 foizga yetkazishni rejalashtirgan [15]. Demak, importga bog‘liqlikni kamaytirish uchun mahalliy korxonalar tomonidan ehtiyot qismlar va butlovchi mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Shu sababli zavod hamon import va valyuta kursi o‘zgarishlariga bog‘liq. Vaholanki, butlovchi qismlarni mahalliylashtirish avtomobil tannarxini pasaytirish, mahalliy xomashyodan oqilona foydalanish, yangi ishlab chiqarish quvvatlari va ish o‘rinlarini yaratish imkonini beradi [13, 14].

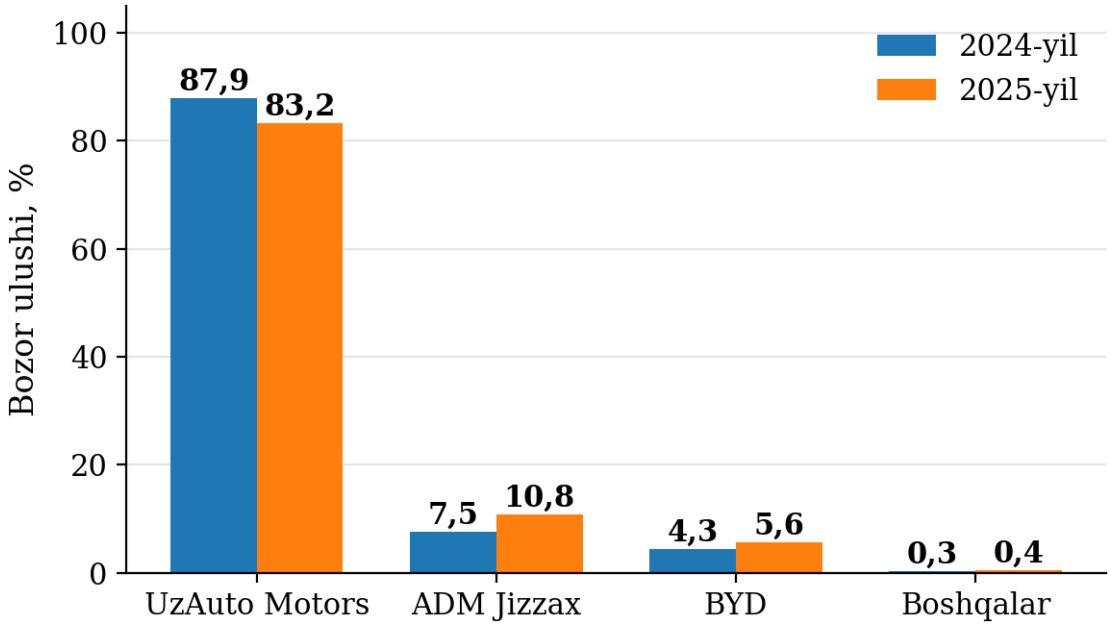
Ikkinchidan, avtomobilsozlik sanoatida model tarkibining nisbatan cheklanganligi ham muhim masalalardan biridir. 2025-yil yakunlari bo‘yicha O‘zbekistonda 161 152 dona Cobalt va 93 681 dona Damas avtomobili ishlab chiqarilgan. Ushbu ikki modelning jami ishlab chiqarish hajmi 254 833 donani

tashkil etib, mamlakatda ishlab chiqarilgan 457 883 dona yengil avtomobilning qariyb 55,7 foiziga teng bo‘lgan. Sotuv ko‘rsatkichlari bo‘yicha esa 2025-yilda 128 541 dona Cobalt va 108 846 dona Damas realizatsiya qilingan. Bu ikki modelning bozordagi umumiy sotuv hajmi 237 387 donani tashkil etgan. Mazkur raqamlar avtomobil ishlab chiqarish va sotuvining katta qismi Cobalt hamda Damas kabi ommabop modellarga to‘g‘ri kelishini ko‘rsatadi. Shu sababli model turlarini kengaytirish va yangi avtomobil modellarini ishlab chiqarishni rivojlantirish sanoatning istiqboldagi muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Uchinchidan, iste’molchilar talabining o‘zgarishi avtomobil ishlab chiqarish tarkibiga ta’sir ko‘rsatadigan muhim omillardan biridir. Shu sababli UzAuto Motors avtomobillar model qatorini yangilash va turli toifadagi transport vositalarini bozorga taklif etishga e’tibor qaratmoqda. Kompaniyaning 2025-yilgi biznes-rejasida Chevrolet Captiva, Equinox, Traverse va Tahoe modellarining yangilangan turlarini olib kelish ko‘zda tutilgan. Shuningdek, Equinox PHEV kabi tashqi elektr manbaidan quvvat oladigan gibrid avtomobil modelini taklif etish ham rejalashtirilgan. Bu choralar kompaniyaning krossover va yuqoriroq narx segmentidagi avtomobillar bozorida o‘z ishtirokini kengaytirishga intilayotganini ko‘rsatadi. Biroq mazkur modellarni Asaka zavodida mahalliy ishlab chiqarish rejalari sifatida talqin qilish to‘g‘ri emas. Ular mahsulot qatorini yangilash va bozorga taklif etish yo‘nalishidagi rejalardir.

To‘rtinchidan, raqobatning kuchayishi. 2025-yilda ichki bozorda yangi avtomobillar savdosi (yengil tijorat transporti bilan birga) 427 097 donani tashkil etgan; shundan «UzAuto Motors» AJ hissasiga 355,3 ming dona yoki 83,2 foiz to‘g‘ri kelgan. «ADM Jizzax» ulushi 10,8 foizga, «BYD Uzbekistan Factory» ulushi 5,6 foizga yetgan, qolgan ishlab chiqaruvchilar (jumladan, «Asaka Motors») hissasi 0,4 foizni tashkil etgan [8]. 2024-yilda bu ko‘rsatkichlar mos

ravishda 87,9 foiz (353 730 dona), 7,5 foiz (30 329 dona), 4,3 foiz (17 132 dona) va 0,3 foiz bo‘lgan [16] (2-rasm). Demak, 2025-yilda bozor 6,1 foizga o‘sgan bo‘lsa-da (2024-yildagi 402 391 donadan 427 097 donagacha), «UzAuto Motors» AJ sotuvi deyarli o‘zgarmagan (+0,4 foiz); bozor o‘sishi asosan raqobatchilar hisobiga ta’minlangan [8, 16].

2-rasm. O‘zbekiston ichki avtomobil bozorida ishlab chiqaruvchilar ulushi, 2024–2025-yillar, %

Xulosa

Tadqiqot Asaka avtomobilsozlik majmuasi Andijon viloyati iqtisodiyotida hanuz muhim o‘rin tutishini ko‘rsatdi: 2025-yilda u viloyat sanoat mahsulotining 39,5 foizini bergan, tumanda o‘rtacha ish haqi viloyat o‘rtachasidan 1,4 baravar yuqori bo‘lgan, tarmoq minglab ish o‘rinlari yaratgan, ta’minot zanjiri orqali kichik va o‘rta biznesni rivojlantirgan, byudjetga soliq tushumlari va eksport daromadi keltirgan. Shu bilan birga, uchta tashvishli tendensiya aniqlandi: Asaka zavodi ishlab chiqarishining kamayishi, tumanda ish haqining viloyat o‘rtachasiga nisbatan ustunligi qisqarishi va kompaniya ichki bozor ulushining pasayishi. Muammolarni hal etish uchun quyidagi takliflar beriladi:

1. Mahalliylashtirish. Import detallarni kamaytirish uchun kichik korxonalarni mahalliylashtirishga soliq to‘lovlari orqali rag‘batlantirish. Avtomobil sanoati rivojlangan davlatlarning aksariyati mahalliylashtirish darajasini oshirishdan manfaatdor, chunki bu tannarxni pasaytiradi va xorijiy investitsiyalar oqimini oshiradi.
2. Eksport. Eksport yo‘nalishlarini kengaytirish uchun logistika infratuzilmasini, jumladan Farg‘ona vodiysidan chiqish yo‘llari va bojxona jarayonlarini takomillashtirish.
3. Klaster. Asakada rejalashtirilgan avtomobil klasterini bosqichma-bosqich amalga oshirish; bu hududda xomashyo va mahsulotni tashish uchun sarflanadigan ortiqcha xarajatlarni tejash imkonini beradi.
4. Model tarkibi va kadrlar. Zavodning samaradorligi mahalliylashtirish darajasiga, modellar soniga va kadrlar sifatiga bog‘liq, shu sababli model qatorini kengaytirish kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish bilan birga olib borilishi kerak.

Tadqiqot natijalaridan hududiy iqtisodiy siyosatni ishlab chiqishda, mahalliylashtirish dasturlari va Asakada rejalashtirilgan avtomobil klasterini bosqichma-bosqich amalga oshirishda foydalanish mumkin. Tadqiqotning cheklovi shundaki, Xorazm filiali bo‘yicha alohida ma’lumotlar va Asaka tumani byudjetiga tushumlar tahlilga kiritilmadi; bu masalalar keyingi tadqiqotlarda o‘rganilishi mumkin.

Foydalanilgan manbalar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. Andijon viloyatida islohotlar natijadorligi va ustuvor vazifalar muhokama qilindi. – 12.02.2026. – https://www.president.uz/oz/lists/view/8937.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-apreldagi 204-son qarori. 1-ilova.

3. Andijon viloyati Statistika boshqarmasi. Andijon viloyatining statistik axborotnomasi: 2025-yil yanvar–dekabr. – https://andstat.uz/uz/?Itemid=1000000000000&catid=362&format=&id=5801&option=com_dropfiles&preview=1&task=frontfile.download.

4. «UzAuto Motors» AJ. Kompaniya haqida: ishlab chiqarish maydonlari, filiallari, quvvatlari va xodimlari. – https://uzautomotors.com/companies.

5. Zohidova M. Asaka avtomobil korxonasining rivojlanish bosqichlari // Eurasian Journal of Academic Research. – 2023. – T. 3, № 1. – B. 154–157. – DOI: 10.5281/zenodo.7582685.

6. Galdini F. ‘Backward’ industrialisation in resource-rich countries: The car industry in Uzbekistan // Competition & Change. – 2023. – Vol. 27, № 3–4. – P. 615–634. – DOI: 10.1177/10245294221125850.

7. Kun.uz. 2023 yilda UzAuto Motors’ning O‘zbekiston bozoridagi ulushi 81 foizni tashkil qilgan. – 12.04.2024. – https://kun.uz/news/2024/04/12/2023-yilda-uzauto-motorsning-ozbekiston-bozoridagi-ulushi-81-foizni-tashkil-qilgan.

8. Spot.uz. Продажи автомобилей в Узбекистане за 2025 год выросли на 6%, электромобилей — на 35%. – 17.01.2026. – https://www.spot.uz/ru/2026/01/17/cars-sales-2025/.

9. «O‘zavtosanoat» AJ. 2025-yil uchun maqsadli reja ko‘rsatkichlari hamda o‘sish sur’atlari parametrlari. – 2025-yil biznes-rejasi. – https://uzavtosanoat.uz/storage/upload/other_files/bp_2025_ru_1755839445.pdf.

10. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. 2025-yilda O‘zbekistonda eng ko‘p «Cobalt» avtomobili ishlab chiqarildi. – 23.01.2026. – https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/66466-2025-jilda-o%E2%80%98zbekistonda-eng-k-p-cobalt-avtomobili-ishlab-chi-arildi-2.

11. Andijon viloyati Statistika boshqarmasi. Hududlar bo‘yicha o‘rtacha oylik nominal ish haqi, 2025-yil yanvar–dekabr. – https://andstat.uz/uploads/docs/1703mehnat2025dekabr1.pdf.

12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Avtomobil sanoatidagi rejalar haqida axborot berildi. – 25.11.2024. – https://www.president.uz/oz/lists/view/7730.
13. Asadov E.K. Avtomobil butlovchi qismlar ishlab chiqarishda mahalliylashtirish va ta’minot tarmog‘ini diversifikatsiyalash samaradorligi // Green Economy and Development. – 2026. – T. 4, № 9. – B. 301–306. – DOI: 10.5281/zenodo.22834799.
14. Qobilov R.Sh. O‘zbekiston avtomobil sanoatining mahalliylashtirishdagi muammolari va istiqbollari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2024. – T. 12, № 5. – B. 57–67.
15. Spot.uz. UzAuto Motors avtomobillarida mahalliylashtirish darajasi 58 foizga yetgani haqida. – 15.09.2025.
16. Kun.uz. 2024 yilda UzAuto Motors’ning O‘zbekiston bozoridagi ulushi 88 foizga yetdi. – 16.01.2025. – https://kun.uz/uz/35447614.
17. «O‘zavtosanoat» AJ. 2025-yilda amalga oshirilgan ishlar yuzasidan ma’lumot. – https://uzavtosanoat.uz/storage/2026/%E2%80%9CO%E2%80%98zavtosanoat%E2%80%9D%20AJ%202025-yilda%20amalga%20oshirilgan%20ishlar%20yuzasidan%20MA%E2%80%99LUMOT.pdf.
18. Xorazm viloyati Statistika boshqarmasi. Xorazm viloyatida sanoat ishlab chiqarishi, 2025-yil yanvar–noyabr. – 19.12.2025. – https://www.xorazmstat.uz/uploads/press-reliz/2025/11/sanoat.pdf.